

FARKLI CİNSİYETTEKİ LİSE ÖĞRENCİLERİNİN BEDEN EĞİTİMİ DERSİNDEN BEKLENTİLERİ

İbrahim YILDIRAN(*)

Azmi YETİM(*)

Ömer ŞENEL(*)

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, lise öğrencilerinin beden eğitiminin amaçlarını hangi öncelik sırasıyla algıladıklarını tesbit ederek, cinsiyetlere göre beden eğitimi derslerinden beklentileri belirlemektir. Çalışmaya, Ankara il merkezinde eğitim-öğretim veren farklı türdeki 6 lise ve okuldan toplam 181 öğrenci (105 erkek, 76 kız) katıldı. Öğrencilere beden eğitimi dersinin 18 maddelik genel amaçlarını da kapsayan bir anket uygulandı. Araştırma sonucunda, kız öğrencilerin beden eğitimi derslerinin sosyal, etik, estetik, ritmik ve koordinatif kapsamlı amaçlarına öncelik tanıdıkları, erkek öğrencilerin ise öncelikli amaçlar arasında beden eğitiminin fiziksel amacını ön plana çıkardıkları görüldü.

Anahtar Kelimeler: Cinsiyet, Lise öğrencileri, Beden Eğitimi dersi.

EXPECTATIONS OF MALE AND FEMALE HIGH SCHOOL STUDENTS FROM PHYSICAL EDUCATION LESSONS

ABSTRACT

The purpose of this study was to examine which physical Education objectives were perceived to be of the highest priority by highschool students. A total of 181 students (105 boys and 76 girls) from different highschools in Ankara were participated into this study. A questionnaire which includes the 18 objectives of physical education were given to students. Research findings showed that social, ethic, esthetic, rhythmic and coordinative objectives of PE were perceived to be of the highest priority by female students. However, the male students were primarily perceived the physical objectives of physical education.

Key Words: Sex, Highschool Students, Physical Education Lesson

(*) Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu ANKARA

GİRİŞ

Beden eğitimi derslerinin, genel eğitimin ayrılmaz bir parçası olduğu düşüncesinden hareketle müfredat programlarına girmesi, ülkemizde Tanzimat Dönemi'nde gerçekleştirilmiş, ilk olarak 1863 yılında Harbiye'ye ve Askeri İdadilere "Cimnastik Dersi" (Unat, 1964, s. 137) ve hemen ardından da, 1868'de açılan Galatasaray Lisesi müfredat programına "İdman ve Riyazet-i Bedeniye" adıyla girmiştir. Kız öğrencilerin de beden eğitimi dersi almalarıyla ilgili çalışmalar, 1915 yılında Kız Liseleri Programlarına beden eğitimi derslerinin konulmasıyla uygulamaya geçirilmiştir. (Bilge, 1989,s.41). Beden eğitimi öğretim programları, Cumhuriyet tarihi boyunca sürekli gözden geçirilerek geliştirilmiştir.

Eğitim süreci içinde, öğrencilerin fiziksel, zihinsel ve sosyal gelişimlerini destekleyici unsurları kapsayan bir takım seçilmiş aktivitelerden oluşan beden eğitimi dersleri günümüzde, "İlköğretim Okulları, Lise ve Dengi Okullar Beden Eğitimi Dersi Öğretim Programları" (MEGSB, 1988) çerçevesinde uygulanmaktadır. Programın tamamında, hedef kitle olarak "öğrenciler" kavramı kullanılmış, ele alınan ünitelerin kız ve erkek öğrenci ayrımı yapılmaksızın bütün öğrencilere (kızlarda güreş ve futbol dalları hariç) ortak olarak uygulanması gerektiği vurgulanmıştır. (MEGSB 1988, s. 275). Dolayısıyla, programların hazırlanışında, beden eğitimi derslerinde, doğal olarak farklı fiziksel ve duygusal donanımlara sahip kız ve erkek öğrencilerin, farklı beklentileri olabileceği dikkate alınmamıştır.

Çeşitli araştırmalar kız ve erkeklerin bedensel aktivitelerden beklentileri, aktivitelere katılım düzeyleri ve katıldıkları sportif aktivitelerin türleri arasında bazı farklılıkların olduğunu göstermektedir. Lapp, (1993, s. 166), orta öğretimde beden eğitiminin öncelikli amaçlarını, cinsiyetlere göre belirlemeye çalıştığı araştırmasında, kız öğrencilerin daha ziyade sosyal talepleri ön planda tuttıklarını, erkeklerin ise fiziksel amaçları daha önemli bulduklarını tespit etmiştir. Colley ve ark. (1987, s.22), cimnastik ve yoga dışındaki sportif etkinliklere, erkeklerin kızlardan daha fazla katılım gösterdiklerini belirlemiştir. Jackson ve Marsh (1986, s.210), kadınların, güç, bedensel temas ve dayanıklılığı vurgulayan sportif aktivitelerle katılım düzeylerinin geleneksel olarak düşük; beceri, güzellik ve zerafeti vurgulayan aktivitelerle katılımının ise yüksek düzeyde olduğunu belirtmişlerdir. Yalçınkaya ve ark. (1993, s. 16), üniversite öğrencileri üzerinde yaptıkları araştırmalarında, erkek öğrencilerin beden gücünü simgeleyen mücadele sporlarına kızların ise, daha kolay, estetik sporlara ilgi duyma eğiliminde olduklarını ifade etmişlerdir.

Orta öğretimde beden eğitimi dersi öğretim programlarının hazırlanışında, üzerlerinde programın uygulanacağı kitle olarak öğrencilerin katılımları söz konusu değildir. Bu nedenle, öğrencilerin ken-

dileri için programda belirlenen beden eğitiminin amaçlarından hangilerine öncelik tanıdıklarının ortaya çıkarılması kadar (Yıldıran ve Yetim, 1994), farklı cinsiyetten öğrencilerin beden eğitimi derslerinden beklentilerinin belirlenmesi de önemlidir. Böylece, cinsiyetler bazında ortaya çıkabilecek beklenti ve eğilim farklılıkları, beden eğitimi dersi öğretim programlarının geliştirilmesinde yol gösterici olabilecektir.

AMAÇ

Bu araştırma, lise ve dengi okullar beden eğitimi dersi öğretim programlarında belirlenen genel amaçlar göz önüne alınarak, farklı cinsiyet grubundan öğrencilerin beden eğitimi derslerinden beklentilerinin ve eğilimlerinin ne olduğunu belirlemeyi amaçlamaktadır.

YÖNTEM

Betimsel bir çalışma olan bu araştırmaya, 1993-1994 öğretim yılında, Ankara il merkezinin değişik semtlerinde farklı türde eğitim-öğretim veren 6 lise ve dengi okuldan basit tesadüfi yöntemle seçilmiş 76'sı kız 105'i erkek toplam 181 öğrenci katılmıştır.

Öğrencilerin beden eğitimi dersinden beklentilerini belirlemek amacıyla, Milli Eğitim Bakanlığınca hazırlanan ve 1988 yılında yayınlanan "İlköğretim Okulları, Lise ve Dengi Okullar Beden Eğitimi Dersi Öğretim Programlarında belirlenen 18 genel amaç olduğu gibi alınarak, üzerinde, yaş, cinsiyet, okul adı, türü, semti ve sınıfı gibi soruların da bulunduğu bir anket formu düzenlenmiştir. Öğrencilerden, form üzerinde verilen beden eğitiminin 18 genel amacından, kendi beklentilerine uygun buldukları en önemli 5 amacı işaretlemeleri istenmiştir. Frekans tekrarları ve bunlara ilişkin yüzdeler değerlendirilerek her iki cinsiyete ait öncelikli amaçlar belirlenmiştir.

BULGULAR

Farklı cinsiyet gruplarının, orta öğretimde beden eğitimi dersinin beklentilerine uygun öncelikli amaçları konusunda verdikleri cevapların frekans ve yüzdeler dağılımlarıyla, öncelikli 5 amaç sıralamaları Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1 incelendiğinde çalışmaya katılan erkek öğrenciler tarafından, "bütün organ ve sistemlerini seviyesine uygun olarak güçlendirme ve geliştirme" amacının, öncelik tanınan ilk amaç olarak algılandığı görülmektedir (% 56.7). Buna karşılık, aynı amaç kız öğrenciler tarafından en önemli 5 amaç arasında gösterilmemiştir. Kız öğrencilerde "Beden Eğitimi ve Sporun"sağlığa yararlarını kavrayarak boş zamanlarını spor faa-

Tablo 1: Farklı Cinsiyetten Lise Öğrencilerine Göre Orta Öğretimde Beden Eğitimi Dersinin Öncelikli Amaçları

Amaçlar	Kız Öğrenciler			Erkek Öğrenciler		
	n	%	Öncelik Sırası	n	%	öncelik Sırası
1. Atatürk'ün ve düşünürlerin beden eğitimi ve spor konusunda söyledikleri sözleri açıklayabilme	14	18.4		24	22.9	
2. Bütün organ ve sistemlerini seviyesine uygun olarak güçlendirme ve geliştirme	26	34.2		69	65.7	1
3. Sinir, kas ve eklem koordinasyonunu geliştirebilme	29	38.2	5	43	41.3	
4. İyi duruş alışkanlığı edinebilme	23	30.3		17	16.2	
5. Beden eğitimi ve sporla ilgili temel bilgi, tavrı ve alışkanlıklar edinebilme	33	43.4	3	48	45.7	3
6. Ritim ve müzik eşliğinde hareketler yapabilme	30	39.5	4	6	5.7	
7. Halk oyunlarımızla ilgili bilgi ve beceriler edinme ve bunların uygulamaya istekli olabilme	12	15.8		8	7.6	
8. Milli bayramlar ve kurtuluş günlerinin anlam ve önemini kavrama törenlere katılmaya istekli olabilme	15	19.7		14	13.3	
9. BES'in sağlığa yararlarını kavrayarak, boş zamanlarını sporla değerlendirmeye istekli olabilme	43	56.6	1	60	57.1	2
10. Temel sağlık kuralları ve ilkyardım ile ilgili bilgi, beceri, tavrı ve alışkanlıklar edinebilme	19	25.0		21	20.0	
11. Tabiatı sevme, temiz hava ve güneşten yararlanabilme	26	34.2		21	20.0	
12. İşbirliği içinde çalışma ve birlikte davranma alışkanlığı edinebilme	16	21.1		25	23.8	
13. Görev ve sorumluluk alma, liderlere uyma ve liderlik yapabilme	19	25.0		44	41.9	
14. Kendine güven duyma, yerinde ve çabuk karar verebilme	27	35.5		48	45.7	4
15. Dostça oynama, yarışma, kazanma takdir etme, kaybetmeyi kabullenme, hile ve haksızlık karşısında olma	34	44.7	2	45	42.9	5
16. Demokratik hayatın gerektirdiği tavrı ve alışkanlıklar edinebilme	8	10.5		12	11.4	
17. Kamu kaynaklarını iyi kullanma ve koruyabilme	2	2.6		2	1.9	
18. Spor araç ve tesisleri bilgisi	4	5.3		18	17.1	

n=76

n=105

liyetleri ile değerlendirmeye istekli olabilme" amacı ilk sırada yer almaktadır. (% 56,6). Aynı amaç, erkek öğrencilerde % 57.1'lik bir oranla ikinci sırada zikredilmiştir. "Beden eğitimi ve sporla ilgili temel bilgi, beceri, tavır ve alışkanlıklar edinebilme" amacı, hem kızlar hem de erkek öğrenciler tarafından 3. öncelikli amaç olarak belirlenmiştir. Kızlar tarafından en önemli ilk beş amaç arasında 4. sırada gösterilen "Ritim ve müzik eşliğinde hareketler yapabilme" amacını erkek öğrenciler oldukça düşük oranda tercih etmişlerdir (% 5.7). Kız öğrencilerin, orta öğretimde beden eğitiminin ikinci öncelikli amacı olarak belirledikleri "dostça oynama ve yarışma, kazananı takdir etme, kaybetmeyi kabullenme, hile ve haksızlığın karşısında olabilme" amacı, erkek öğrencilerin tercihinde 5. sırada yer almaktadır. "Kendine güven duyma, yerinde ve çabuk karar verebilme" amacı, erkek öğrenciler tarafından dördüncü önemli amaç olarak algılanırken, bu amaç kız öğrencilerin tercihlerinde ilk beş amaç arasına girmemiştir. Beden eğitiminin öğrencilerde "sinir, kas ve eklem koordinasyonunu geliştirebilme"ye yönelik amacı, kız öğrencilere en önemli 5. amaç olarak görülürken, erkek öğrenciler bunu önemli amaçlar sıralamasına almamışlardır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bulgular genel olarak değerlendirildiğinde, kız öğrencilerin beden eğitimi derslerinden beklentilerinin sosyal, zihinsel, etik, estetik, ritmik ve koordinatif nitelikler üzerinde yoğunlaştığı, erkek öğrencilerin ise beden eğitiminin fiziksel gelişim amacını ön plana çıkardıkları görülmektedir. Özellikle, beden eğitiminin, dostça oynama ve yarışma, kazananı takdir etme, kaybetmeyi kabullenme gibi etik değerleri vurgulayan amacını erkek öğrencilerin öncelikli amaçlar arasında son sıraya almaları, bunlarda, yarış, rekabet ve kazanma duygularının, dolayısıyla sportif aktivitelerde neticeye yönelimin ağır bastığı izlenimi vermektedir. Buna karşın, kız öğrencilerin beklentilerinde ise beden eğitimi ve sporda aktivite sürecinin etik ve estetik açıdan biçimlendirilmesine yönelimin belirginleştiği görülmektedir.

Bu olgu, Willgoose (1984 s.256)'un, 15-18 yaş grubu liseli kız öğrencilerin, dış görünümüne kuvvetli bir ilgi duyma, denge ve zerafeti, aynı yaş grubundaki erkek öğrencilerin ise fiziki güç ve yarışmacı bir zihniyeti vurgulayan karakteristik özelliklere sahip oldukları yönündeki tesbitleriyle paralellik arz etmektedir.

Belirlenmiş amaçların en önemli nihai hedefi, beden eğitimi derslerinde, öğrencilerde, orta öğretim sonrası hayatlarında düzenli olarak spor yapma alışkanlığını ve anlayışını geliştirmektir. (Messing, 1980, s. 11). Ancak, ilerleyen yaşa paralel olarak spor yapma oranında genel bir düşüş gözlenirken, bu oran cinsiyetler arasında kız öğrenciler aleyhinde anlamlı bir boyut kazanmaktadır. Yalçinkaya ve ark. (1990, s. 16)'nın üniversite öğrencileri üzerinde yaptıkları araştırmada, sporla ilgilenmeyen ya da sadece izleyici olarak ilgilenen kız öğrencilerin sayısında erkeklere göre

belirgin bir artışın gözlenmesi, bu görüşü desteklemektedir. Sebep-sonuç ilişkisi içerisinde düşünüldüğünde, bu gelişmenin, orta öğretim beden eğitimi dersi programlarında öngörülen amaçlara tam olarak ulaşamadığının, öğrencilerde sürekli beden eğitimi ve spor yapma alışkanlığının geliştirilemediğinin ve farklı cinsiyetlerin derslerden beklentilerine cevap verilemediğinin göstergesi olduğu söylenebilir. Kız öğrencilerin birinci, erkek öğrencilerin ise ikinci en önemli amaç olarak zikrettikleri, beden eğitimi derslerinin öğrencileri boş zamanlarını spor yoluyla değerlendirmeye istekli kılma amacının da gerçekleşemeyerek, özellikle kız öğrenciler için "beklenti" olarak kaldığı; boş zamanlarını spor yoluyla nasıl biçimlendirebilecekleri konusunda yeterince bilgilendirilmemiş, boş zaman değerlendirmede yaygın olarak kullanılan spor türlerinin uygulama teknikleri pratikte gösterilmemiş kız öğrencilerin üniversite yıllarında daha ziyade "pasif boş zaman değerlendirme araçları olan sanat ve kitap okuma etkinliklerine yönelmelerinden (Yalçinkaya ve ark. 1993, s. 17) anlaşılmaktadır.

Bulgular, orta öğretim beden eğitimi dersi programının "açıklamalar" kısmında öğretmene belirli bir serbestiyet tanıyan 18,19,20. maddeler kapsamında, beden eğitimi öğretmenlerinin uygulamalarda cinsiyetlere özgü beklentileri de dikkate almaları gerektiğini işaret etmektedir.

KAYNAKLAR

- Bilge, N., (1989), Türkiye'de Beden Eğitimi Öğretmeninin Yetiştirilmesi. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınlan No: 1095.
- Colley, A., Nash, J., O'Donnel, L., Restorick, L. (1987), "Attitudes to the Females Sex Role and Sex-Typing of Physical Activites", *International Journal of Sport Psychology*, 18: 19-29.
- Jackson, S., Marsh, H.N. (1986), "Athletic or Antisocial the Female Sport Experience", *International Journal of Sport Psychology.*, 8:198-211.
- Lapp, V., (1933), "Pupil objectives in high school physical education", *Research Quarterly*, 4:156-167.
- MEGSB, (1988), İlköğretim Okulları, Lise ve Dengi Okullar Beden Eğitimi Dersi Öğretim Programları, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Messing, M. (1980), *Der gute und schlechte Sportlehrer aus Schülersicht*, 1. Aufl., Berlin, München: Bartels U. Wernitz.
- Unat, F.R., (1964) Türkiye'de Eğitim Sisteminin Gelişmesine Tarihi Bir Bakış, Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Willgoose, C.E., (1984), *The curriculum in physical Education*, New Jersey: Prentice-Hall.
- Yalçinkaya, M., Saracaloğlu, A.S., Varol, S.R., (1993). "Üniversite Öğrencilerinin Spora İlişkin Görüşleri ve beklentileri". *Spor Bilimleri Dergisi*, 4(2): 12-26.
- Yıldırım, İ., Yetim, A., (1994) "Orta Öğretimde beden Eğitimi Dersinin Öncelikli Amaçları Üzerine Bir Araştırma". Hacettepe Üniversitesi, Spor Bilimleri ve Teknoloji Yüksekokulunun düzenlediği, Spor Bilimleri III. Ulusal Kongresine (20-22 Ekim 1994) sunulan bildiri.